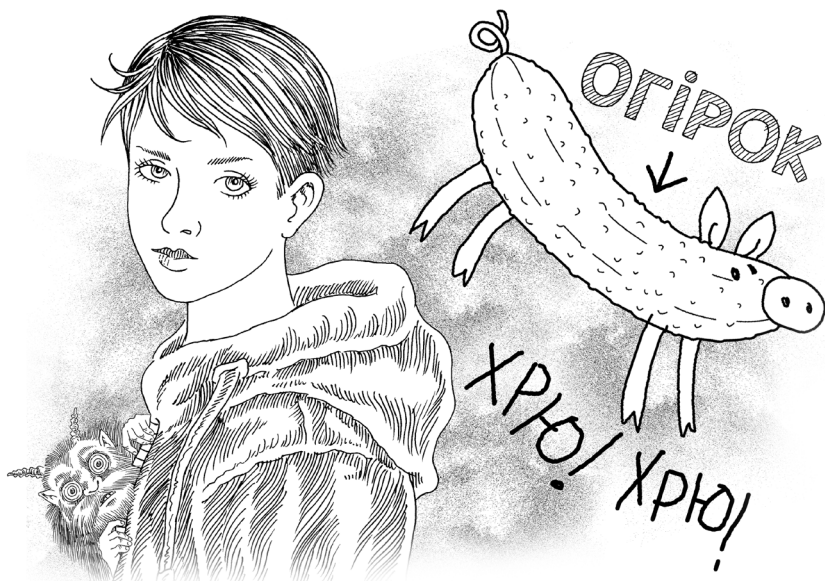

ЖЕНЯ І СИНЬКО

Огірок з поросячим хвостом

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ВЧИТЕЛЬКИ МАЛЮВАННЯ ІЗОЛЬДИ МАРКІВНИ КНИШ ДИРЕКТОРОВІ ШКОЛИ

Товаришу директор!

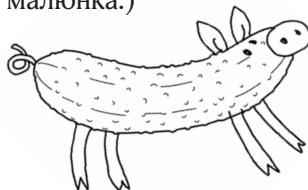
Сьогодні, згідно з планом, я проводила урок малювання в 5-А класі. Тема уроку: зображення огірка у двох площинах — горизонтальній та вертикальній. Мала на меті привчити дітей до просторового мислення, тобто до того, щоб діти бачили і вміли зображувати предмети не плоскими, а об'ємними, тобто розгорнутими в просторі.

Перші п'ятнадцять хвилин я детально пояснювала мету уроку. (Зазначу: в класі стояв шум, і Андрій Куцолоб, якого всі називають Бен, кілька разів пірнав головою під парту і, розмахуючи у повітрі ногами, комусь вигукував:

«Бий з флангів!») Я відразу ж викликала Бена до дошки. Той, як завжди, строїв міни й пускав очима бісики, але, маючи неабиякі здібності до малювання, швидко упорався із завданням. Потім я викликала до дошки Женю Цибулько. Ви, мабуть, знаєте, товаришу директор, цю смаглявеньку дівчину з першої парти. Вона кругла відмінниця, уважна й серйозна на уроках, проте може й коника викинути: повернутися й ляснути кого-небудь по лобі. Коли їй зауважиш, сердито насупиться й пересмикує плечем: «Хай не лізе!.. Хай не щипається!» Крім того, є в неї ще одне дивацтво — прикидається хлопцем: стрижеється коротко, по-хлоп'ячому і носить хлоп'ячі сорочки й штани або шарики. Словом, характер у дівчини нелегкий, але такої вихватки я від неї не сподівалася.

А було, товаришу директор, так.

Вийшла Цибулько до дошки, і я їй сказала: «Ви теж намалюйте мені огірок у двох площинах». І поки Цибулько щось там креслила, я пішла між рядами парт, щоб перевірити домашнє завдання. Враз у мене за спиною почувся хрипкий, наче простуджений голосок. Той голосок чмихнув і проказав: «Хрю-хрю...» Я повернулася й побачила: Цибулько вже намалювала овальне тіло огірка і взялася до зображення хвостика. Але хвостик закрутила так, що він став не огірковий, а пороссячий. Далі, підохочена смішечками в класі, Цибулько домалювала голову і рильце. І я, на превелике своє здивування, побачила на дошці не предмет сільської городини, а справжнісіньке поросся. (Додаю копію того малюнка.)

Та ще більше я здивувалася, коли те порося вдруге чхнуло, покрутило хвостиком і проказало: «Хрю-хрю...»

Товаришу директор! Я не помилилася. Клас раптом притих, сидів зацікавлено, і в цей час ніби із-за дошки, а може, зі стіни чи навіть із самої підлоги почулося густе смаковите хрюкання. Це було справді поросяче хрюкання, присягаюся — так людина, аби й схотіла, ніколи в житті не захрюкає.

Я була настільки вражена, що, мабуть, із пів хвилини мовчала, не в змозі й рота розтулити. А потім мене прорвало.

— Цибулько! — крикнула я. — Що це за фокуси! Зараз же зітріть малюнок і сідайте! Ставлю вам двійку!

Цибулько стерла малюнок і набурмосена почовгала на своє місце. І так, знаєте, нервово смикнула плечем, показуючи, що вона, бачте, вельми невдоволена. А коли проходила повз мене, я загляділа таке, що й досі не можу опам'ятатися. На ній була голубенька ворсиста кофта. Верхній гудзик розстебнуто. Так от: кофта раптом настовбурчилась, під нею щось заворушилося, і тоді з-за коміра швидко висунулась... маленька волохата ручка. (Товаришу директор! Прошу повірити: я стверджую це при повному розумі і ясній свідомості.) Отож висунулась руда волохата ручка, легенько помахала в мій бік, наче сказала: «Гуд бай! До відзенья, Ізолюдо Марківно!» А потім (і це, повторюю, чистісінька правда) виткнулась у прорізі кофти чиясь швидка лукавенька мордочка і показала мені язика. Язик був довгий, гнучкий і червоний на колір.

Запевняю, я не могла помилитися. У мене чудовий художній зір. З Володимирської гірки я можу легко відрізнити, якого кольору купальні шапочки у дівчат, що стоять на піску на тому березі Дніпра. Так що зорова помилка абсолютно виключається. На власні очі я бачила і лукавеньку мордочку, і червоний язик, що звивався гадюч-

кою. Отже, висновок один: учениця 5-А класу Євгенія Цибулько прийшла на урок або з механічною лялькою, або з якимось живим звірятком. І одне, і друге, за вашим же наказом, товаришу директор, приносити в школу не дозволяється.

Можете уявити, що було далі. Учні посхоплювались із місць, оточили Цибулько і в один голос: «Женю, покажи, покажи!..» Кричать, стрибають, мало на голову не лізуть. Я рознервувалася, підійшла до Цибулько і сказала: «Що це в тебе за іграшка? Негайно віддай сюди!» А вона побіліла, стоїть і дивиться на мене сторопіло, наче не розуміє, що від неї вимагають. Тоді я сама (може, це й непедагогічно) обмацала її кофту, однак нічого, крім баєвої хлоп'ячої сорочки, під кофтою не знайшла. Я відкрила кришку парти, думала, що вона туди сховала свою іграшку, але і в ящику парти було порожньо, тільки валялася там скоринка сухого хліба та срібні обгортки з-під шоколаду. У портфелі теж нічого зайвого не виявилось.

Уявіть моє приниження, коли я копирсалася в чужих речах, а довкола товклися учні, кричали й сміялися, а Бен вигукував: «Роздягнуть! Обшукать її! Вона шпигунка!» — і корчив при цьому гримаси. Шум і галас не вщухали до самого дзвінка, я вже не могла вгамувати клас.

Оскільки урок було фактично зірвано, прошу вас, товаришу директор, розібратися в цій історії і покарати винних.

*Викладач художньої вишивки та малювання
Ізольда Марківна Книш*

У кабінеті директора

РАПОРТ МОЛОДШОГО СЕРЖАНТА МІЛІЦІЇ Є. М. РЯБОШАПКИ

— А -а, Цибулько! Заходь, заходь! Що це воно, скажи, в біса, за волохата ручка? Де вона взялася? Може, ти поясниш мені? Тільки зажди хвилиночку, ось я зараз із телефонами...

Петро Максимович — так звали директора школи — сидів за столом, а перед ним виблискували чорним і голубим пластиком три телефони. І всі три одчайдушно дзвонили. Одну трубку директор притискав до вуха плечем, другу — до другого вуха — притуляв рукою, а третю поклав поперед себе на столі. Так, похрипавшись на

один бік, він сидів, обплутаний телефонними шнурами, і гукав у всі трубки разом: «Алло!.. Слухаю... Так-так!.. Аякже!.. Обов'язково!..»

Женя зрозуміла, що директор не скоро виплутається з телефонних розмов, і, щоб не гаяти часу, почала оглядати стіни. А в кабінеті Петра Максимовича було на що подивитися. Кожного літа директор виїжджав зі старшокласниками на археологічні розкопки і привозив із півдня України щось новеньке: глиняний посуд, кам'яні скребла й ножі, звуглене зерно. Обшаставши поглядом у скляні настінні полицки, Женя серед стріл, гребінців, дротиків побачила... людський череп. Страшний, з глибокими ямами замість очей. Ступила ближче й прочитала: «Череп кімерійця. VII ст. до н. е.»

Вона втупила погляд у порожню трухляву коробку, з якої сипався сірий порох. І стало їй моторошно. Не хотілося вірити, що й твоя голова, повна думок, світла та всяких витівок, голова, на якій росте живий вихрястий чубець і стирчать такі неповторні вуха (настовбурчені, мов крила у метелика, та ще й ворущаться не гірше, ніж у Бена), — що все це стане колись голим черепом, експонатом, тлінню...

Але що довше Цибулько придивлялась до черепа, то він менше відлякував її, а потім став навіть чимось подобатись. І захотілось їй попорядкувати коло нього: запнути хусткою, начесати косу (із ворсу чи хімічного волокна), яскравою помадою підмалювати губи. Або ні... Краще було б стати маленькою-маленькою і сховатися в череп, як у склеп, і там притаїтись. (Бо зараз директор почне розпитувати про ту волохату ручку.) Принишкнути в склепі, а Петро Максимович оглянеться й скаже: «О! А де ж це вона? Тільки що була, і нема... Цибулько!» — гукне в приймальню.

І тоді Цибулько зі схованки (могильним голосом):
«Я тут, товаришу директор!»

Женя розтулила губи й заусміхалася. На щоках у неї зарожевіли дві симпатичні кругленькі ямки.

— Що ви там, голубонько, смішного побачили? — раптом почула у себе за спиною хрипливатий директорів голос.

Повернулась, умить наїжачилась, різко опустила стрижену чорняву голову. У цій наїжаченій позі й застигла перед столом: упертий хлопчак, та й годі. Худий, з сердито відстовбурченими вухами, з тонкою напруженою шиєю, де росте дитячий шовковистий пух.

Директор поворушив сухими губами, тяжко передихнув і замовк. Женя й не здогадувалась, що зараз він сумно думає: «Ну от. Розгадай. Стала, замкнулась, сховалась у собі й спробуй уявити, що за людина перед тобою, що за таємничий світ. Спробуй хоч грубо уявити її внутрішнє життя».

— Цибулько, підійди сюди ближче, — сказав Петро Максимович. — Ти можеш мені розтлумачити, що сіє означає? Доповідна записка Ізольди Марківни Книш — це раз. А друге — рапорт із міліції. Свіженький. Сьогодні мені принесли. Ось!

Директор витяг із шухляди аркуш глянцевого паперу, на якому твердим каліграфічним почерком було виведено: «Рапорт молодшого сержанта міліції Рябошапки Євгена Мстиславовича».

Дівчина кинула спідлоба швидкий метушливий погляд, загледіла той папір, і перед її очима виріс оперезаний поясами кремезний рожевощокій міліціонер, з яким вона вчора мала сутичку. «Ну, все! Пропала я! Бомба!» — забилась у шибку сіренька полохлива думка. Усі кісточки у Жені зникли від нудного страху. Так бувало з нею тільки в АН-2, на якому вона часто літала до баби Паші в село, коли літак

раптом падав круто вниз, провалювався у «повітряні ями». Тоді в грудях ставало холодно, наче від м'ятних цукерок, а щось кам'яне давило зверху, як зараз давив їй на плечі ранець, ніби в тому ранцеві лежали не книжки, а цегла.

Поки Женя виходила із крутого піке, директор — монотонно, як щось нудне й нецікаве, — почав читати:

РАПОРТ МОЛОДШОГО СЕРЖАНТА МІЛІЦІЇ РЯБОШАПКИ ЄВГЕНА МСТИСЛАВОВИЧА

Ставлю до відома дирекції 301-ї Київської середньої школи таке.

Вчора о 16 годині 23 хвилини мною був затриманий неповнолітній порушник громадського порядку, який назвався учнем 5-А класу вашої школи.

Суть справи: згаданий громадянин біг до зупинки трамвая, що за кінотеатром. Саме в цей момент відійшов 9-й номер трамвая, і громадянин, очевидно з великої досади, вдарив спортивною сумкою об телеграфний стовп і висловився: «От б-бомба! Запізнююсь!» А потім, недовго думаючи, кинув сумку за плечі, підстрибнув і вчепився ззаду за буфер вагона, щоб проїхати «зайцем». Я дав два короткі й один довгий свисток, але згаданий громадянин продовжував висіти на так званій «ковбасі». Тоді я дав три довгі свистки — і трамвай зупинивсь.

Я підбіг до порушника порядку і заявив: «Громадянине! Як вам не ай-яй-яй? Злазьте!»

Та уявіть моє здивування, коли згаданий громадянин виявився не хлопцем (хоч і мав зухвалі очі, був у штаних-техасах і при коротко обстриженій голові), а виявився дівчиськом, об чім свідчила симпатія на лиці і дві ямки на смаглявих щоках. Тут я вдруге не витримав і сказав:

«Ай-яй-яй! Як же вам не соромно!» А дівчисько вчепилося руками за поручні трамвая і не злазило. Я підійшов і хотів одірвати її силою. В цей час (прошу дирекцію школи звернути увагу на поймаєний факт) з її спортивної сумки висунулась маленька волохата ручка, зірвала з моєї голови кашкет і по-хуліганському кинула на асфальт. Я нагнувся, щоб виловити свій головний убір під машиною, але тут відчинилися дверці і громадянка Цибулько (так назвали її прізвище свідки) прожогом вскочила у задній вагон. Я припинив пошуки свого кашкета, що покотився у невідомому напрямку, і продовжував виконувати службовий обов'язок уже без головного убора: кинувся за Цибулько. Але дверці зачинилися перед моїм носом, трамвай рушив і хутко зник за поворотом, я навіть не встиг свиснути йому вслід. Та ще більша прикрість спіткала мене наступної миті. Слідом за трамваем рухався багатотонний вантажний КраЗ із панелями і бетономішалкою на кузові. Заднім колесом цей гігант переїхав мого кашкета, зробивши з нього натуральний омлет.

Прошу дирекцію школи розібратися по суті справи і покарати порушника, а також стягти з громадянки Цибулько штраф сумою 13 крб. 43 коп., що становить вартість форменого кашкета, приведеного з вини тієї ж громадянки до повної непридатності.

*Молодший сержант міліції
Євген Мстиславович Рябошанка*

— Ну, що ви на це скажете, голубонько? — спитав директор школи й повів бровою на рапорт; він помовчав, похукав на череп кімерійця і вже ніби звернувся до нашого далекого предка-кочівника: — Що воно, в біса, за ручка, га? Усі як змовились: ручка та ручка! Та ще й волохата!

Зміст

ЖЕНЯ І СИНЬКО	5
Огірок з поросячим хвостом	7
У кабінеті директора	11
День золотого світла	25
Візит Ізольди Марківни	34
Василь Кіндратович на трибуні ООН.....	45
Бен. 101-ша армія юних шибеників	51
Хортик з анхіною.....	62
Галина Степанівна. Дорога додому.....	70
Синько, син свого діда.....	76
Три гіпотези професора Гай-Бичковського.....	90
Неділя. Кадуха і троє Цибульків	103
З батьком на «верхотурі». Дискусія в класі. Бен. Причина поразки «Спартака».....	111
Вогняне бугало, або про те, як народився Синько	134
Туман, «Гонконг» і туї, що ганялися одна за одною.....	141
Ябеда чи боягузи.....	157
Розмова за чаєм: де легше — у місті чи в селі?	171
Свято місячної ночі	180
Ще одна зустріч з професором: що таке антеїзм?	192
Як проростає пролісок	200
«Чи боїтесь ви грому?» — дві відповіді на одну анкету.....	207

Літні маневри. План захвату «Т-34»	219
Серед вечірніх вогнів	241
Бен: зрада і самотність: хто б знав, звідки прийде допомога?	256
Авіаквиток на Маньківку	266
ЗОЛОТА ГОРА ДО НЕБА	275